

КОМПЕТЕНТІСНІ ОРІЄНТИРИ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»

Коршевнюк Тетяна Валеріївна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» для учнів 5-6 класів закладів загальної середньої освіти входить до природничої освітньої галузі. На основі Державного стандарту базової середньої освіти [1] розроблено авторську модельну навчальну програму цього курсу [2]. Формування ключових компетентностей, передбачене програмою, детермінує структурні й функціональні трансформації практики адаптаційного циклу шкільної природничої освіти.

Незважаючи на розмаїття сучасних видів і форм організації навчальної діяльності, педагогічних технологій, форматів навчання, в організації освітнього процесу з предметів та інтегрованих курсів природничої освіти провідну роль виконує урок. Зміна підходів до його конструювання зумовлена дитиноцентризмом і компетентнісною орієнтованістю вітчизняної освіти.

Перед вчителем важливе завдання: допомогти кожному учню реалізувати свій потенціал у процесі опанування курсу, враховуючи, що у дітей різні здібності, інтереси, можливості. Досягнення очікуваних результатів навчання, визначених для природничої освітньої галузі Державним стандартом базової середньої освіти уможлиблюється переходом від технологій, що забезпечують отримання готових знань, до розвиваючих методів, орієнтованих на дослідництво, творчість, навчальну співпрацю. Використання зазначених методів і прийомів сприятиме розвитку в учнівства таких важливих в сучасному світі навичок, як мобільність, комунікабельність, відкритість навчанню, ініціативність. Навчаючись пліч-о-пліч (у парах, трійках, групах), учні набуватимуть досвід ведення дискусії та аргументації своєї позиції під час виконання ними різних ролей.

У вивченні курсу важливо здійснювати вплив на емоційно-чуттєву сферу школярів, розвинену в учнів цієї вікової групи. Цьому сприятиме використання науково-пізнавальної інформації природничого змісту (цікавинки науки і техніки, історії відкриттів, фрагменти біографії природодослідників і природодослідниць тощо), організація ігрової і проєктної діяльності, виконання досліджень і творчих завдань (наприклад, написати і презентувати однокласникам/однокласницям сценарій мультфільму «Подорож до центру Землі»), проведення реальних і віртуальних екскурсій, подорожей, природничих експедицій.

Одна з умов досягнення учнем/ученицею результатів навчання – його/її пізнавальна активність. Вона можлива, якщо здобувач/здобувачка освіти усвідомлює необхідність навчання, розуміє його мету і способи її досягнення.

Постановка мети уроку – це спільна діяльність вчителя й учнів. Один із способів постановки мети уроку – тема-запитання: вчитель формулює тему уроку у вигляді запитання. Учні необхідно придумати план дій, щоб відповісти на сформульоване запитання. Діти висловлюють свої припущення й думки, обговорюють їх, розвивають уміння слухати точку зору інших, підтримувати або критикувати їх. На цьому етапі вчитель скеровує обговорення, долучається до нього, спонукає учнівство виявляти активність. Приклади тем-запитань уроків у темі 1 «Вчимося досліджувати природу»:

Звідки людина дізнається про природу? Якими методами й інструментами досліджують природу? Що таке наука та хто її творці? Як виконати дослідження?

Ще один спосіб формулювання мети уроку – використання слів-помічників: вчитель знайомить учнів з темою уроку (записує на дошці, подає на слайді презентації тощо) і звертається до учнів з проханням продовжити фрази «Я дізнаюся ...», «Я навчуся...», «Я зможу ...». Формулювання мети уроку відбувається у процесі обговорення, подібного до першого способу.

За будь-якого способу постановки мети уроку, важливо, щоб учні зрозуміли, що робитимуть для її досягнення. Це допоможе спланувати діяльність на уроці та провести в кінці уроку рефлексивний аналіз за запитаннями: чи вдалося досягти мети? Що сприяло, а що завадило досягненню мети? Як уникнути зроблених помилок у подальшому?

Постановка мети уроку спільно з учнями є важливим етапом, оскільки на ньому розвиваються складники ключових компетентностей, а саме вміння будувати усну комунікацію, виражати ідеї, обґрунтовувати погляди і переконання в усній формі, спроможність визначати і ставити перед собою цілі, організовувати своє навчання. Цілепокладання сприяє розвитку якостей сучасної особистості – комунікабельності, ініціативності, самостійності.

Наступний етап – учні і вчитель спільно визначають дії, необхідні для досягнення мети уроку. Утворений формат плану роботи на уроці доцільно подати на дошці чи в інший спосіб, щоб учні тримали його в полі зору. Це допоможе їм послідовно просуватися від одного пункту плану до наступного, а вчителю – організувати й коригувати навчальну діяльність з урахуванням індивідуальних можливостей та освітніх потреб учнівства як однієї з умов набуття компетентностей.

Завершує урок рефлексивний етап. Він реалізує завдання формульовального оцінювання, адже передбачає спільне обговорення вчителем й учнями досягнення мети уроку, здійснення учнями самоаналізу діяльності та її результатів. Формульовальне оцінювання може здійснюватися у формі само- та взаємооцінювання, зокрема учні співставляють досягнутий результат індивідуальної чи групової діяльності з її метою, аналізують свої успіхи у вивченні навчального матеріалу, усвідомлюють причини невдач та визначають можливі шляхи їх подолання. Рефлексія виступає не лише підсумком уроку, але допомагає у постановці мети наступного.

Запропонований підхід до структурування уроку може стати орієнтиром для конструювання вчителем навчальних занять під час вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу».

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.20 №898. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html .
2. Коршевнік Т.В. Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727549>